

עוזר רבין

ליענק'לה שבתאי

יעקב אברמסון

- - - להיות
מבט הנשמה, לראות חיים
פני נשמת אח יקר מאח שמעךשו
בנשמת בוערות, בהלה מפכה ומשקה
אותי אויר חיי נשמות בנהרה שאין קץ לזהרה.
ונפשי יודעת מאד, איך עכשו עיניך רואות את מותי
ואיך על חיי נעצבות ואותי אוהבות. פניך הישרות, הגלויות,
האור המתך שמכל תנועה בך זרח. - עד מתי
לא נפגש - ידי אל ידיך שלוחות, וידיך נחות
בידי. נפשותינו השתים
בקולות-לב ממעמקים שותקים
שרות, בנגינתך, נפש את נפש מחיות. השיחות נמשכות
וכבר למדה נפשך, החיה שבעתים, את נפשי
אתך ללכת ידיים בידיים
נשמה עם נשמה.

עוזר רבין

יעקב שבתאי

אי אפשר לסיים את הדיון באהבת הנפש שבין רבין לשבתאי מבלי להתייחס גם לקשר הבין-טקסטואלי בין השיר והרומן סוף דבר. מאיר, בן דמותו של שבתאי ברומן, חווה במסעו תהליך איבוד הגופניות באליוזים של הנפש, ב"שהות הנכלמת", ובאותו רגע עולה "ממעמקי גופו... שירו של עוזר רבין כאחד מבלי שזכר גם מילה אחת ממנו כאילו התקיים השיר כישות טהורה" (סוף דבר, עמ' 218); ואילו עוזר רבין "מנבא" לפני הופעת הספר, באחת הטיוטות של השיר, שנכתבה הרבה לפני כן: "שם תכתירני - כמו אז - להיות בספרך..."; ורבין מוסיף כעבור שנים הערה: "אז לא ידעתי עדיין את השי היקר - הצפון אך לי - בחובה של שירת החלום שהיא מעל לפרווה ומעל לשירה וממזגת את שתייהן שבסוף דבר" (17.10.1993). עוזר רבין לקה בלבו לאחר שסיים את כתיבת השיר. הוא הלך לעולמו לאחר 17 שנה, ב-9.5.1999.

במלאת עשרים וחמש שנה למותו של יעקב שבתאי

ב-4.8.1981 נפטר בפתאומיות יעקב שבתאי והוא בן ארבעים ושבע בלבד. שירו של עוזר רבין שהוקדש לשבתאי נתפרסם בידיעות אחרונות ב-22.1.1982.

את הקשר בין השניים ראוי לתאר כאהבת נפש הדדית, שתחילתה ב-1961, שנים לפני שהחלה לנבוע הפרווה של שבתאי, והיא קשורה למחזה שכתב שבתאי (עם איתן גלעד) ליובל מרחביה - "משחק של זמן". רבין, שהיה בעבר חבר מרחביה והיה קרוב לשנתו הארבעים, הלך מיד שבי אחר אישיותו וכשרונו של יעקב שבתאי בן העשרים

ושבע. מאז היו השניים בקשר של ידידות עמוקה, שהלכה והתהדקה משחזר שבתאי להתגורר בתל אביב.

מותו של שבתאי היה לרבין אבדה קשה וכבדה. הוא ביקש לבטא את הקשר שלו לשבתאי בשיר, אבל מעוצמת הכאב והעוצמה היה מוצף מבחינה רגשית. אלמנתו של רבין, רות, מעידה שעבד על השיר יומם ולילה במשך חודשים. עשרות הטיוטות לשיר, שהשאר אחריו, הן עדות לקשיים ולהתחבטויות של רבין, עד שצלחה מלאכתו.

השיר עצמו עוסק ב"העדר" וב"יש" של הידיד. ה"העדר" של גופו מונע ממנו לפגוש בו ממש ולשוחח איתו, וה"יש" של נשמתו ממשיך להתקיים ב"מבט

הנשמה" ומשקה את הדובר בשיר ב"הילה מפכה ומשקה... שאין קץ לזוהרה". מכאן פורצת הזעקה - "עד מתי לא ניפגש", והסיום עומד כולו בסימן הפגישה הוודאית, שתתקיים לאחר המוות: "איתך ללכת ידיים בידיים / נשמה עם נשמה".

מבחינה צורנית ומבנית השיר כתוב כשיר מודרני, שיש בו זרימה בלתי פוסקת, כמו "הנהרה שאין קץ לזוהרה". שורותיו מתארכות ומתקצרות ומשפטי מאורגנים בפסיחות, וגם ארבע הנקודות שבו אינן עוצרות את זרימתו. הוא מתחיל משתיקה (---) ובמילה אחת - שם הפועל "להיות" - בשורה הראשונה, מילה שקובעת למעשה הן את ההגדרה והן את המוטיקליות הנפלאה של השיר, המושגת באמצעות חריזה הפנימית, האסוננסים, והשימוש התכוף בצורת שם-הפועל.

השפעה של ימי הביניים מורגשת גם היא בשיר בשימוש במושג "הישארות הנפש" והאבחנה בין "נפש" לבין "נשמה", כנראה בהשפעת הפילוסופיה של הרלב"ג.